

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมาภิบาล (Good governance) เป็นการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือหาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555, หน้า 15) ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล โดยได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนั้นยังได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และหลักธรรมาภิบาล ยังได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย ถึงแม้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง แต่ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปให้ถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสากลของธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญ (อริย์รัช แก้วเกาะ สะบ้าย, 2560, เว็บไซต์) เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better governance, happier citizens) หมายความว่า ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่เพื่อพลิกโฉม (Transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ และเป็นพึงของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and trusted government) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561, เว็บไซต์)

แม้ว่าทุกภาคส่วนในสังคมไทยมีการผลักดันธรรมาภิบาลทั้งในรูปแบบของการดำเนินการผลักดันภายในของแต่ละภาคส่วน หรือบูรณาการการทำงานร่วมกัน ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่ายังคงพบปัญหาอยู่บางประการและไม่มีการขับเคลื่อนให้เห็นผล

เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากคะแนน WGI ของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 ที่ได้รับการประเมินจำแนกเป็นรายด้านไม่ถึงร้อยละ 50 ในด้านการรับฟังความคิดเห็นและความรับผิดชอบ (Voice and accountability) ด้านเสถียรภาพทางการเมืองและปราศจากความรุนแรง (Political stability and lack of violence) และด้านการควบคุมปัญหาการคอร์รัปชัน (Control of corruption) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562, หน้า 40) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักธรรมาภิบาลให้เข้าใจถ่องแท้โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำของสถานศึกษาซึ่งต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้นำ นอกจากจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามและองค์กรแล้ว การปฏิบัติตนของผู้นำยังอยู่ในสายตาของผู้คน หากประพฤติดี ผู้คนก็ชื่นชม สรรเสริญ และในทางตรงกันข้าม หากประพฤติไม่ดี ผู้คนก็ชิงชังไม่นับถือ การถูกชิงชังและขาดความนับถือจะทำให้บารมีของผู้นำ ตลอดจนแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามลดน้อยลงหรือหมดไปนั้นย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง (สุเมธ แสงนี้มนวล, 2552, หน้า 17) ส่วนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล (Good governance) และการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมทางการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาฯ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา/หน่วยงานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อาทิ การสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่นที่ทันสมัย ทันโลก ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (People needed) ทำให้เกิดการประหยัดการใช้ทรัพยากรในด้านต่าง ๆ อาทิ ทรัพยากรบุคคลงบประมาณ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ใน ข้อ 4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ระบุไว้ในข้อย่อย 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าคุ้มทุน โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรือ อื่น ๆ และข้อ 6 แนวทางปฏิบัติในข้อย่อย 6.3 เร่งรัดให้

เกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษา (สมเกียรติ พ่วงรอด, 2560, เว็บไซต์)

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
ระบบราชการ (2552, หน้า 8 - 9) ; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ;
สุพิศ กระทุ่มกลาง (2561, หน้า 6) ซึ่งมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของ
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) และเป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอแผนการส่งเสริมฯ ที่
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ประกอบธรรมาภิบาล เป็น 10 หลัก ได้แก่
หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ หลักความโปร่งใส
หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค
และหลักคุณธรรม/จริยธรรม จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบในการวิจัย หลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลโดย
มุ่งเน้นให้ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการ
บริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพราะเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์
พันธกิจด้านการศึกษา ซึ่งต้องรับผิดชอบกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนใน
สถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้ ดังนั้นความก้าวหน้าของ
สถานศึกษาและคุณภาพของนักเรียนกรุงเทพมหานครจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำ
และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นควรมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เอาใจใส่ในการ
ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังสติปัญญา ความสามารถ พุฒเทแรงกายแรงใจ โดยยึดหลักคุณธรรม
จริยธรรม มีจิตสาธารณะ คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนให้เท่าทัน
การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ส่งเสริมความสามารถทุกด้านของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียน
กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่ดี มีองค์ความรู้มีทักษะในการดำรงชีวิต และมีความสมบูรณ์พร้อม
ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป (สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2562, หน้า 3) แต่อย่างไรก็ตามยังมี
ปัญหาของหลักธรรมาภิบาลที่เกิดขึ้น ดังที่ พระปลัดไพโรวัลย์ ชาติโร (ศรีเมือง) (2558, หน้า 3) วิจัย
เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนัก
การศึกษาสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า ปัญหาของธรรมาภิบาลมักเกิดจากความ
บกพร่อง ความอ่อนแอ และหย่อนประสิทธิภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการในระดับชาติ และ
ระดับองค์กร รวมไปถึงการทุจริตและการกระทำผิดจริยธรรมในวิชาชีพการ ไม่มีความรับผิดชอบต่อ
ตนเอง สังคม ขาดความโปร่งใสบริสุทธิ์ และยุติธรรม ส่งผลให้ระบบไม่มีประสิทธิภาพ
ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสหรือช่องทางให้เกิดความฉ้อฉล ผิดจริยธรรมในวิชาชีพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจด้านการศึกษา ซึ่งต้องรับผิดชอบกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน

สมมติฐานการวิจัย

ครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน ต่างกัน มีการรับรู้พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจด้านการศึกษา ซึ่งต้องรับผิดชอบกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2561 จำนวน 14,375 คน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2561, หน้า 74 - 76)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2561 จำนวน 390 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของครู ประกอบด้วย ตัวแปรย่อย ดังนี้

2.1.1 อายุ

2.1.2 ระดับการศึกษา

2.1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน

2.1.5 ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 10 หลัก ดังนี้

2.2.1 หลักประสิทธิผล

2.2.2 หลักประสิทธิภาพ

2.2.3 หลักการตอบสนอง

2.2.4 หลักการระับผิดชอบ

2.2.5 หลักความโปร่งใส

2.2.6 หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ

2.2.7 หลักการกระจายอำนาจ

2.2.8 หลักนิติธรรม

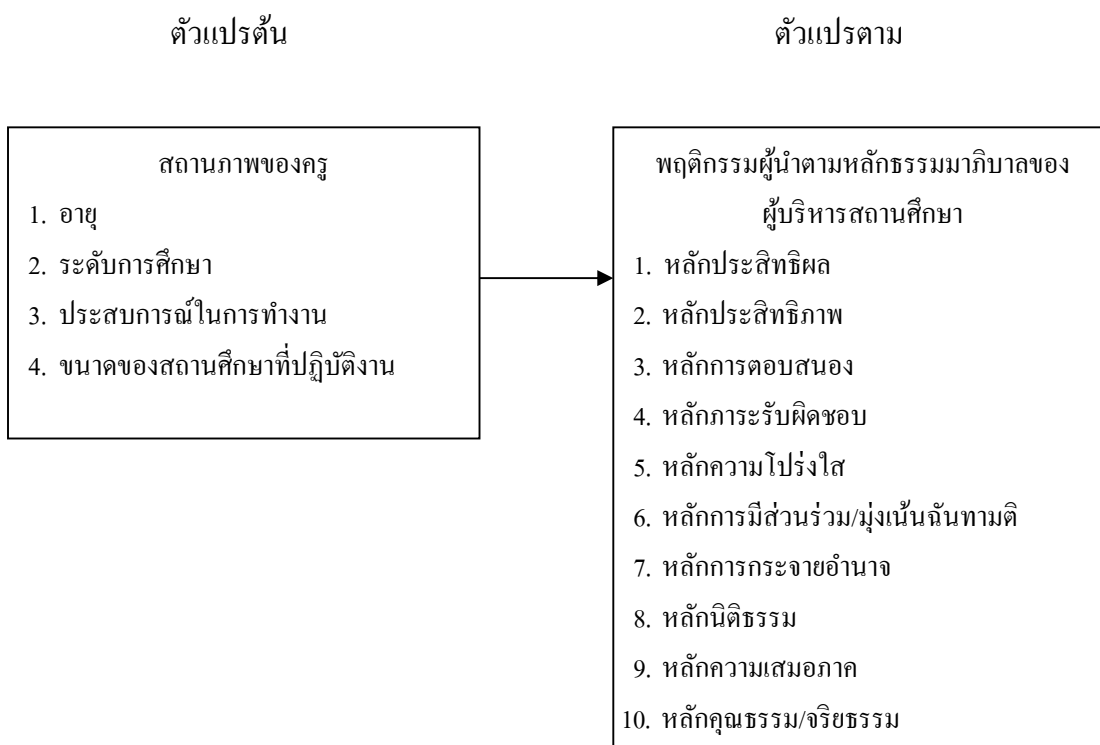
2.2.9 หลักความเสมอภาค

2.2.10 หลักคุณธรรม/จริยธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการสังเคราะห์แนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (2552, หน้า 8 - 9) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลไว้ 10 องค์ประกอบ คือ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการระับผิดชอบ หลักความโปร่งใส

หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) (2554, เว็บไซต์) ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ซึ่งประกอบด้วย 10 หลัก คือ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และหลักคุณธรรม/จริยธรรม และ สุพิศ กระท่อมกลาง (2561, หน้า 6) ได้ศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 10 หลัก คือ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และหลักคุณธรรม/จริยธรรม ผู้วิจัยจึงสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักคุณธรรม/จริยธรรม แสดงดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยใช้หลักการบริหาร และการปฏิบัติที่แสดงออกในคุณลักษณะของความฉลาด ความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมีความหมายรวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

พฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม/ มุ่งเน้นฉันทามติ หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักคุณธรรม/ จริยธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักประสิทธิผล หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีผลการปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์ มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน และ มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีการบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี มีการบริหารใช้เทคนิคและเครื่องมือ การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับองค์กร และปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อสนองความต้องการของประชาชน

หลักการตอบสนอง หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยสามารถดำเนินการด้านการให้บริการภายในระยะเวลาที่กำหนด สามารถสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ และสามารถตอบสนองความคาดหวัง/ความต้องการของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างได้

หลักการรับผิชอบ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้มีความรับผิดชอบต่อความคาดหวังของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีสำนึกในการรับผิชอบต่อปัญหาสาธารณะ

หลักความโปร่งใส หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อ

สงสัย สามารถให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และข้อมูลมีความถูกต้อง และบริหาร โดยที่ประชาชนทุกระดับชั้นตอนและกระบวนการต่างสามารถตรวจสอบได้

หลักการมีส่วนร่วม/มุ่งเน้นฉันทามติ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทาง หรือร่วมกันแก้ไขปัญหา และ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาแผนงานหรืองานด้านต่าง ๆ

หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยมีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและดำเนินการให้แก่บุคลากร มีการถ่ายโอนอำนาจ การตัดสินใจ การใช้ทรัพยากร และภารกิจ ให้กับประชาชนดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร และบริหารงานโดยมุ่งสร้างความพึงพอใจ มีการปรับปรุง กระบวนการ เพื่อผลการดำเนินการที่ดี

หลักนิติธรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโดยมีการใช้อำนาจตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับในการบริหารด้วยความเป็นธรรม มีการบริหารโดยคำนึงถึงเสรีภาพผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ มีการบริหารราชการโดยไม่เลือกปฏิบัติ

หลักความเสมอภาค หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยมีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองโดยเท่าเทียมไม่แบ่งแยก เพศ เชื้อชาติ ศาสนา มีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองโดยเท่าเทียมไม่แบ่งแยก ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม และ มีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรอย่างเท่าเทียมในเรื่องการเข้ารับการฝึกอบรม

หลักคุณธรรม/จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงาน โดยปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง และคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

อายุ หมายถึง ช่วงเวลาที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามมีชีวิตอยู่ ได้แก่ ช่วงอายุ 20 - 30 ปี 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี และ 51 - 60 ปี

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ปริญญาโท และปริญญาเอก

ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง จำนวนปีที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ช่วงเวลา ต่ำกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี และ สูงกว่า 10 ปี

ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน หมายถึง ขนาดของโรงเรียน โดยจำแนกตามจำนวนนักเรียน คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 401 - 800 คน และ สถานศึกษาขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนมากกว่า 800 คน ขึ้นไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลสารสนเทศพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายใน การพัฒนาพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล สำหรับบุคลากรในสังกัดได้

2. สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลสารสนเทศพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายการพัฒนา และปรับปรุงพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาได้

3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลสารสนเทศพฤติกรรมผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองได้